

LBRIS

We know
books

JAMES HOLLAND
NORMANDIA
'44

**Ziua Z și Bătălia pentru Franța.
O abordare inedită**

Traducere din limba engleză: Colonel (r) Micșunica Ionescu

Lebăda Neagră
Iași, 2026

Cuprins

Lista hărților	ix
Hărți	xi
Figuri emblematice	lii
Galerie portrete	lvi
Cuvânt-înainte	lix
Prolog	1
PARTEA I. BĂTĂLIA PREMERGĂTOARE ZILEI Z	7
CAPITOLUL 1. Zidul Atlanticului	9
CAPITOLUL 2. Dornația aeriană	22
CAPITOLUL 3. Montgomery și planul său	39
CAPITOLUL 4. Numărătoarea inversă	49
CAPITOLUL 5. Bate vânt de război	60
CAPITOLUL 6. Războiul cel mare	73
CAPITOLUL 7. Puterea aeriană	86
PARTEA A II-A. INVAZIA	97
CAPITOLUL 8. Ajunul Zilei Z	99
CAPITOLUL 9. Ziua Z: Primele ore	109
CAPITOLUL 10. Ziua Z: Zorile	125
CAPITOLUL 11. Ziua Z: Debarcarea americanilor	137
CAPITOLUL 12. Ziua Z: Debarcarea britanicilor și a canadienilor	150
CAPITOLUL 13. Ziua Z: Raportul de forțe se inversează	166
CAPITOLUL 14. Ziua Z: Avangpostul	180

PARTEA A III-A. RĂZBOIUL DE UZURĂ	199
CAPITOLUL 15. Capul de pod	201
CAPITOLUL 16. Avioanele de vânătoare și bombardierele în acțiune	218
CAPITOLUL 17. Joncțiuni	228
CAPITOLUL 18. Constrângerile bogăției și libertatea sărăciei	240
CAPITOLUL 19. În spatele frontului	256
CAPITOLUL 20. Lupta de uzură	265
CAPITOLUL 21. Furtuna cea mare	280
CAPITOLUL 22. Operațiunea EPSOM	295
CAPITOLUL 23. Cherbourg și coridorul scoțian	309
CAPITOLUL 24. Probleme la vârf	324
CAPITOLUL 25. Peisaj însângerat	338
CAPITOLUL 26. Trăind ca vulpile	352
 PARTEA A IV-A. STRĂPUNGerea	 369
CAPITOLUL 27. Scurt discurs despre arme și nivelul operațional al războiului	371
CAPITOLUL 28. Criza Comandamentului	387
CAPITOLUL 29. Operațiunea GOODWOOD	402
CAPITOLUL 30. Saint-Lô	417
CAPITOLUL 31. Operațiunea COBRA	426
CAPITOLUL 32. Operațiunea BLUECOAT	435
CAPITOLUL 33. Operațiunea LÜTTICH	448
CAPITOLUL 34. Confruntarea blindatelor de la Saint-Aignan	458
CAPITOLUL 35. Coridorul morții	469
 Post-scriptum	 481
 Glosar	 489
Anexe	492
Cronologie: Normandia, 1944	503
Cronologie: Ziua Z	513
Note	525
Surse selectate	547
Mulțumiri	571
Surse pentru imagini	575
Index	579

Prolog

Luni, 15 mai 1944. Pe fluviul Tamisa, la Hammersmith, în vestul Londrei, feldmareșalii, generalii, mareșalii forțelor aeriene, amiralii, precum și regele și prim-ministrul Marii Britanii s-au adunat la Școala de băieți St. Paul pentru ceea ce comandantul suprem al Forțelor Aliate, generalul Dwight D. Eisenhower, numea „recapitularea finală” a planurilor pentru invadarea Franței, prin traversarea Canalului Mânecii. Era o zi de primăvară călduroasă, însorită, ce părea de bun augur, atunci când mașinile luxoase ale înalților comandanți militari opreau, pe rând, la intrarea în instituție, o clădire în stil victorian, din cărămidă roșie. Gărzile luau poziția de dreptți, iar ofițerii de stat-major îi întâmpinau pe demnitari, conducându-i apoi într-o sală de întruniri, cu o mică scenă la capăt. În partea din față a încăperii se aflau două fotolii confortabile, către care fuseseră conduși prim-ministrul britanic, Winston Churchill, și regele George al VI-lea. În spate – în băncile de școală destul de strâmte, curbate și, oarecum, inadecvate ocaziei, acoperind tot spațiul până în spate –, ședeau șefii serviciilor și comandanții trupelor de uscat și ai celorlalte categorii de forțe implicate în această uriașă acțiune de mare curaj; de asemenea, erau prezenți și alți lideri militari, printre care feldmareșalul sud-african, Jan Smuts, cândva dușmanul Marii Britanii, acum devenit prieten și sfătuitor de încredere.

Elevii fuseseră mutați de mult altundeva – încă din 1940, când Marea Britanie fusese amenințată de o invazie –, însă, din ianuarie, școala devenise cartierul general al Grupului de Armate 21, aflat sub comanda generalului Sir Bernard Montgomery, fost elev al școlii și cel care va fi comandantul trupelor de uscat Aliate, responsabil cu operațiunea de debarcare și toate acțiunile ulterioare ale acestor trupe pentru următoarele câteva săptămâni.

Și regele, și Churchill fumau: primul, o țigară, iar al doilea, un trabuc; ceva ieșit din comun, în condițiile în care Montgomery, cunoscut ca nefumător, avea reguli stricte: pe teritoriul lui nimeni nu avea voie să fumeze! Nici măcar generalul Dwight D. Eisenhower, care fusese aspru muștrat din acest motiv la prima întâlnire a celor doi, în primăvara anului 1942. Dar nici măcar Monty nu își putea permite să-i ceară prim-ministrului să-și stingă țigara și, cu atât mai puțin, să-l admonesteze pe rege. Mai mult, în pofida cadrului oarecum bizar – cu afișele

de pe pereți care anunțau că fiii de preoți puteau candida pentru burse –, era o adunare cumva neobișnuită. De data asta, regulile puteau fi încălcate.

Pe scenă era agățată o hartă uriașă, pe care Montgomery o folosise de când preluase comanda planificării de ansamblu a operațiunii OVERLORD, numele de cod al invaziei. Planul căpătase contur din momentul desemnării echipei prezente, în decembrie 1943, și, deși Monty preluase conducerea, forma actuală era, în mare parte, rodul unei colaborări. Principiile fuseseră discutate mai întâi la Hotelul St. George's din Alger, sediul Cartierului General al Forțelor Aliate din Mediterana; la discuții luaseră parte Montgomery, pe atunci comandantul britanic al Armatei a 8-a din Italia, Eisenhower, noul comandant suprem al Forțelor Aliate, și șeful său de stat-major, general-locotenentul Walter Beddell Smith. În Anglia, echipa mixtă de planificare anglo-americană a lui Montgomery trecuse la lucru, adaptând și îmbunătățind planuri anterioare, mai restrânse, pentru operațiunea OVERLORD. Acestea prinseseră contur repede, iar pe 21 ianuarie îi fuseseră comunicate și lui Beddell Smith, care le prezentase șefului său, Eisenhower împărtășindu-le șefilor de stat-major britanic și american.

Când aceste planuri generale au fost aprobate, a început detalierea lor, cei responsabili cu diversele părți componente conlucrând pe segmente specifice proprii. S-au ținut numeroase întruniri pentru depășirea îngrijorărilor și dificultăților inevitabile apărute. Aliații aveau acum sub comanda lor forțe aeriene și navale vaste, precum și forțe terestre, iar coordonarea acestora era o activitate riscantă, extrem de periculoasă. Totuși, până pe 7 aprilie, fusese stabilită și confirmată o strategie ce permitea continuarea planificării detaliate și sub alte aspecte. Cei care coordonau planul naval, operațiunea NEPTUNE, au avut la dispoziție două luni pentru a pune la punct detaliile incredibil de complexe ale necesarului ce viza ambarcațiunile.

Pe 15 mai rămăseseră doar trei săptămâni până la data invaziei. Ziua finală se apropia. În sala de festivități a școlii, atmosfera era vizibil tensionată. Miza amplei acțiuni – în care toți trebuiau să fie perfect implicați – era enormă. Eșecul era de neconceput. Însă transportul unor trupe foarte numeroase pe o distanță de 130 km – prin ape înțesate de mine germane – și debarcarea pe plaje apărate de forțe armate – care intimidaseră mare parte din Europa cu doar câțiva ani mai devreme –, precum și păstrarea acestui secret de o importanță capitală păreau o sarcină herculeană. Așa și era. Multe puteau merge prost.

Cartierul general în care se adunaseră era al lui Montgomery, dar întrunirea fusese convocată de Eisenhower, comandantul suprem, astfel încât el a avut cuvântul de deschidere. Eisenhower, căruia prietenii și colegii îi spuneau simplu „Ike”, avea 53 de ani și era militar de carieră. Chel, cu o față blândă și un aer imperturbabil, era, în multe privințe, un candidat improbabil pentru această misiune solicitantă în cel mai înalt grad. Născut în Texas, copilărise în Abilene, Kansas, un orașel situat în mijlocul câmpiilor întinse din Vestul Mijlociu. În pofida acestui început de viață relativ modest, reușise să intre la West Point, Academia Trupelor de uscat a Armatei SUA, dovedindu-se, în repetate ocazii,

un ofițer de stat-major extrem de capabil. Binevoitor, însă hotărât, chibzuit și cu abilități diplomatice excepționale, preluase comanda tuturor trupelor americane din Marea Britanie, după intrarea SUA în război, în decembrie 1941, și fusese desemnat comandantul Forțelor Aliate pentru invazia din Nord-Vestul Africii, din noiembrie 1942; câteva luni mai târziu, devenise primul comandant suprem Aliat din Mediterana. Din această poziție, coordonase victoria din nordul Africii, apoi pe cea din Sicilia, urmată de invazia din sudul Italiei. Toți comandanții din subordinea sa, britanici și americani, îl simpatizau și îl respectau. Avea o experiență dovedită în teatrele de operații și permanent dăduse dovadă de o judecată solidă, conlucrând totodată, cu tact și determinare, pentru a crea o atmosferă de strânsă colaborare între Aliți.

Acest cuvânt, Aliți, avea o conotație aparte și chiar mai semnificativă în raport cu realitatea, dat fiind că „Aliții” nu erau, de fapt, deloc... aliți. Luptau împreună, conveneau asupra unor strategii, își împrumutau arme și materiale de război, însă, ca parteneri cu drepturi egale în această coaliție, îi unea dorința de a învinge puterile Axei; oficial, o alianță nu exista. Fără îndoială, oamenii din subordinea directă a lui Eisenhower aveau experiență, erau profesioniști remarcabili, însă cei mai mulți aveau caractere puternice și personalități foarte diferite. Între ei existau și divergențe culturale, însă, cel mai adesea, tensiunile se datorau nu orientărilor naționale, ci nivelurilor diferite de înțelegere a complexității strategiei moderne de război și tuturor schimbărilor rapide implicite. Aceste schimbări erau mult accelerate de nevoia imperioasă de victorie în conflictul catastrofal global căruia se încerca a i se pune capăt. Oamenii aceștia, cu poziții importante în arhitectura de conducere militară, erau gata să-și apere poziția, iar tăria convingerilor lor se baza pe experiența personală și pe convingerea că de acțiunile și deciziile lor depindea viața a mii sau chiar milioane de oameni. Era o povară cumplită. Nu era deloc ușor să menții un consens echilibrat între aceștia, pentru o colaborare reală și continuă, în vederea atingerii scopului comun. Tensiunile mocneau, personalitățile intrau lesne în conflict, alimentând suspiciunile și neîncrederea.

Cu toții, însă, în acea dimineață – în sala de festivități a Școlii St. Paul –, erau oarecum la unison, iar Eisenhower voia să mențină această stare de spirit, mai ales după ce invazia va fi început. Toți fuseseră consultați, în repetate rânduri, cu privire la plan și avuseseră nenumărate ocazii de a-și expune părerile. Iar acum tocmai asta voia Eisenhower să sublinieze. Și, fiindcă știa cu toții vechea zicală potrivit căreia primul lucru care eșuează într-o bătălie este planul, se considera necesar un plus de clarificare a tuturor aspectelor pentru îndeplinirea scopului unic.

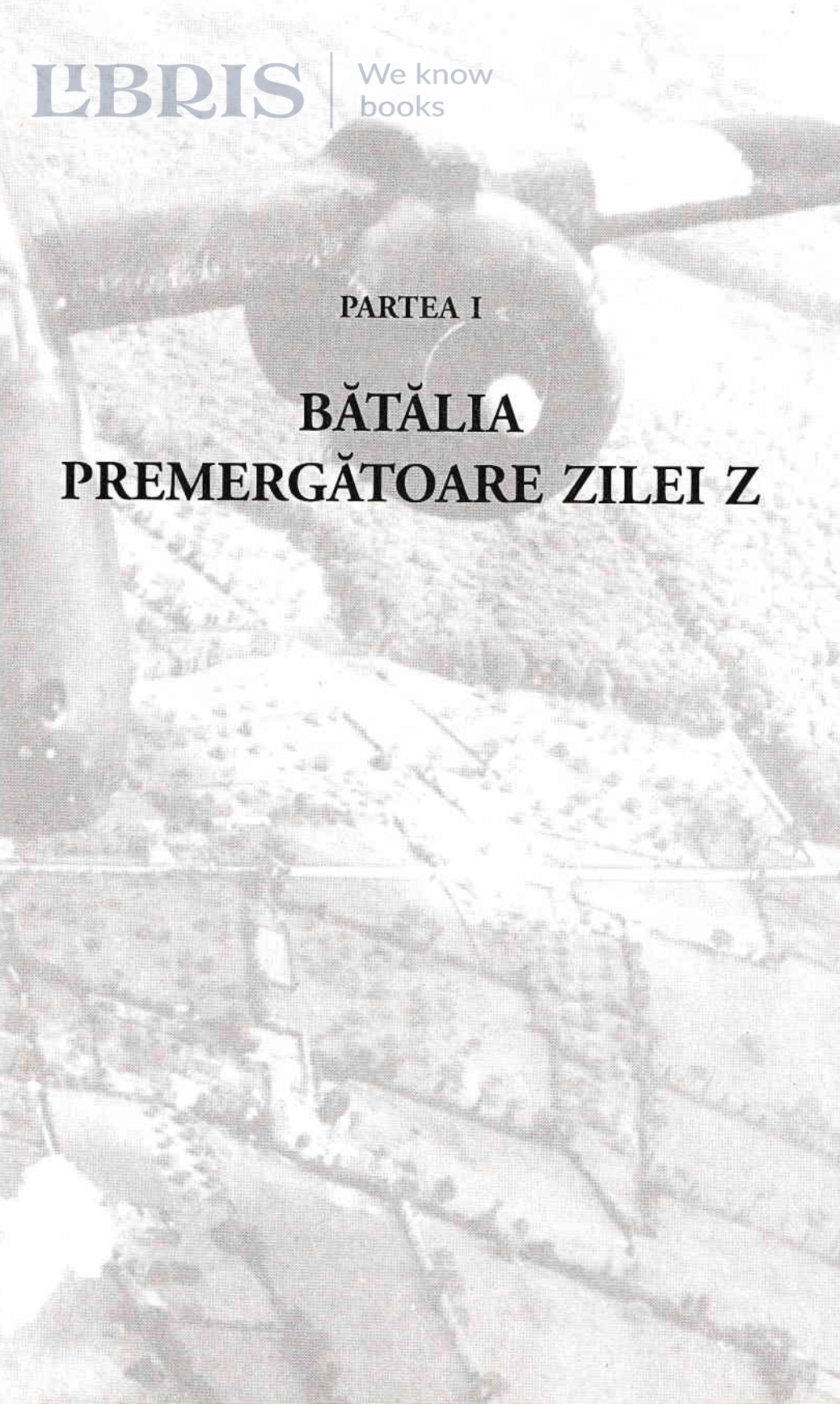
Comandantul suprem stătea în fața lor, cu vestonul său scurt, imaculat, stil „Ike”, inspirat din ținuta de luptă britanică. Înainte să vorbească, i-a măsurat cu privirea pe cei adunați în fața lui și a zâmbit – un zâmbet cald, plin de încredere. „Ne-am întâlnit aici”, a spus el, „înaintea unei mari bătălii, pentru a vă prezenta diversele planuri alcătuite de comandanții categoriilor de forțe. Aș vrea să subliniez un singur lucru: consider că este de datoria oricui sesizează vreun neajuns

al vreunuia dintre planuri să nu ezite să îl semnaleze”. Aceasta era esența întrunirii. „Nu am nicio înțelegere pentru nimeni, indiferent de poziția sa, care nu își va exprima opinia critică. Suntem cu toții aici pentru a obține cele mai bune rezultate posibile; de aceea trebuie să faceți eforturile necesare realizării unei cooperări cât mai eficiente.”

Toți cei reuniți acolo cunoșteau bine aceste planuri și avuseseră numeroase ocazii de a critica și de a pune sub semnul întrebării propunerile, însă, pentru alte eventuale analize și modificările aferente, comandanții forțelor armate au prezentat din nou, pe scurt, planurile operațiunilor terestre, navale și aeriene, în această succesiune, astfel: Montgomery, în ținută de luptă și pantaloni cu dungă perfectă, apoi amiralul Bertram Ramsay, comandantul suprem al Forței Expediționare Navale Aliate pentru invazie, apoi mareșalul Sir Trafford Leigh-Mallory, omologul său din forțele aeriene. După cele trei expuneri, s-au ridicat și au vorbit alți doi comandanți: general-locotenentul Carl Spaatz, zis „Tooey”, comandantul Forțelor Aeriene Strategice ale SUA din Europa – alcătuite din bombardiere grele –, și Sir Arthur Harris, mareșalul Forțelor Aeriene, omologul său, șeful Comandamentului Bombardiere din cadrul Aviației Regale Britanice. Prim-ministrul a intervenit doar pentru a clarifica unele aspecte, însă, în rest, nimeni nu a avut amendamente la planurile prezentate; la care, de fapt, lucraseră împreună.

Mai târziu, după prânz, Churchill a ținut un mic discurs. Nu era niciun secret că avusese îndoieli în privința invaziei și a costurilor imense de vieți omenești pe care aceasta le-ar putea provoca, însă acum mesajul său era unul de optimism și încredere crescândă. „Domnilor”, le-a spus el, „sunt un susținător tot mai fervent al acestui proiect”.

Nimeni dintre cei prezenți nu-și făcea nicio iluzie. Misiunea care îi aștepta nu era doar monumentală, ci era și prima de acest calibru din istorie. Iar planurile lor cuprindeau și presupuneri sau variabile, controlabile în mică măsură, în cel mai optimist scenariu. Nu era de mirare că se simțeau tensionați în acea zi caldă, ca de început de vară, la Londra.



LBRIS

We know
books

PARTEA I

**BĂȚĂLIA
PREMERGĂTOARE ZILEI Z**

CAPITOLUL 1

Zidul Atlanticului

În acea lună mai, în Europa ocupată de naziști, puține locuri erau mai frumoase decât Normandia, în nord-vestul Franței. Aici, cu patru ani în urmă, nu se dăduseră lupte în timpul Bătăliei pentru Franța și, cu toate că regiunea era unul dintre teritoriile aflate sub controlul direct al Germaniei Naziste – nu al Regimului de la Vichy, condus de mareșalul Philippe Pétain –, această regiune de coastă evitase cele mai mari greutăți ale ocupației, fapt care se aplica atât ocupanților, cât și francezilor. Dintotdeauna, Normandia fusese o regiune predominant rurală, cu soluri bogate, lutoase, cu ogoare și livezi mănoase; aici, raționalizarea drastică, la care erau supuși orășenii, era resimțită mai puțin. Chiar și în al cincilea an de război, Normandia era o țară a belșugului: zonele arar împădurite și pășunile – *bocage* – din jurul principalului oraș, Caen, erau cultivate cu porumb, ovăz și orz, toate oferind hrană bogată pentru multitudinea de vaci de lapte; acestora li se adăugau livezile care continuau să producă cantități mari de fructe. Acum, în mai, regiunea arăta mai roditoare ca niciodată. Florile albe și roz ale pomilor umpleau livezile, gardurile vii, cu mlădițele pline de sevă – ce creau impresia de clocot al vieții –, se întindeau de-a lungul șoselelor și căilor ferate. În unele priveri, părea un fel de paradis, cu ferme și sate vechi de secole, iar dincolo de coasta sa cu dealuri abrupte și plaje lungi, aurii, Canalul Mânecii sclipea îmbietor în razele soarelui.

În pofida tuturor acestor frumuseți, războiul se apropia. În acea lună mai, Normandia devenise scena unor activități militare intense, deoarece apărătorii germani, asediați, se pregăteau de invazia Aliată despre care știau, cu siguranță, că va avea loc în curând. În acest scop, avea loc o cursă contracronometru, fiindcă abia din ianuarie începuseră eforturile de a transforma mult lăudatul Zid German al Atlanticului dintr-un simplu concept de propagandă într-o apărare eficientă împotriva invaziei inamice. Astfel, în luna decembrie a anului 1943, când feldmareșalul Erwin Rommel începuse să inspecteze dispozitivele de apărare de pe coasta de nord-vest a Europei, fusese, bineînțeles, șocat de ceea ce văzuse. Dacă în jurul orașelor mari și în Pas-de-Calais existau baterii și linii defensive pe coastă, iar unele părți din Danemarca erau și acestea bine apărate, existau, însă, mult prea multe locuri vulnerabile, în opinia lui, preponderent în Normandia și Bretania.

Nici trupele care apărau aceste zone nu i-au susținut prea mult încrederea privind starea sistemului defensiv german. Armata Germană avusese mereu destule trupe slab echipate și neinstruite – chiar și în anii de glorie ai blitzkriegului –, dar în partea de nord-vest a Franței, Normandia, părea să existe un exces de soldați: prea vârstnici sau prea tineri, slab instruiți și nemotivați, aparținând altor naționalități, proveniți din batalioanele estice, precum și veterani aflați în perioade de recuperare după rănilor primite, toți bucurându-se de gustoasele brânzeturi franțuzești, precum și de foarte apreciatele băuturi produse local, cidru sau calvados, la îndemână.

Printre cei deloc impresionați de cele văzute se număra și locotenentul Hans Heinze, de 24 de ani, de curând alocat nou înființatei Divizii 352 Infanterie. Heinze, un veteran al Frontului de Est, era unul dintre pușinii care scăpaseră cu viață din iadul de la Stalingrad, unde activase ca subofițer. Rănit de trei ori înainte de a ajunge la o infirmerie, refuzase chiar și atunci să-și părăsească subordonații. Fusese evacuat abia după ce își pierduse cunoștința, în Ajunul Crăciunului din 1942, cu doar cinci săptămâni înainte ca Armata a 6-a Germană să se predea; majoritatea celor alături de care luptase la Stalingrad muriseră, fie în lupte, fie în prizonierat.

După ce i se vindecaseră rănilor, Heinze a fost considerat demn de gradul de ofițer, sens în care a fost trimis la o *Waffenschule* (școală pentru ofițeri), ulterior fiind înaintat în grad. Înainte de război și în primii ani ai acestuia, ofițerii trebuiau să treacă mai întâi prin etapa de *Fahnenjunker* – ofițer cadet –, abia după minimum nouă luni și maximum un an fiind trimiși la studiu intensiv, de durată, la o *Kriegsschule* (școală de război). Pe timpul războiului însă se renunțase la acest proces, pentru că oamenii se împușinaseră – la fel ca toate celelalte resurse –, standardele, din necesitate, fiind coborâte. Însă Heinze avea toate șansele să devină un ofițer bun; cu siguranță, avea experiență și își dovedise deja abilitățile de lider, în calitate de subofițer având responsabilități de comandă pe Frontul de Est. Acum ajunsese în Normandia, la Regimentul 916 Grenadier, una dintre noile unități ale Diviziei 352 Infanterie.

Deși cartierul general al diviziei se afla la Saint-Lô, la 32 km sud față de zona de coastă, Heinze s-a grăbit să viziteze dispozitivele defensive din sectorul aflat sub responsabilitatea sa. Când s-au apropiat, el și colegul său nu au găsit prea multe indicii ale Zidului Atlanticului, dar, în cele din urmă, au zărit niște buncăre împrejmuite cu sârmă ghimpată. Au coborât din mașină, au trecut cu ușurință de sârma ghimpată – fără să-și agațe măcar pantalonii – și au întâlnit un *Landser*, un soldat obișnuit, care le-a spus vesel că fusese repartizat în Normandia încă din 1940. Dacă englezii s-ar fi hotărât să invadeze Franța, el și-ar fi scos repede armele, băgându-le spaima în oase, a spus el. „Cuvintele acestuia nici nu ne-au binedispus, nici nu ne-au liniștit îngrijorările”, a consemnat Heinze. „Era clar că aveam foarte mult de lucru.”

În curând, lui Heinze i s-a încredințat Compania 5 și a primit ordin să-și instruiască astfel subordonații încât să-i aducă în formă maximă. Diviziei 352

Infanterie îi fuseseră alocați un număr mare de subofițeri și ofițeri cu experiență – aproximativ 75% participaseră la lupte, mai ales pe Frontul de Est –, însă doar 10% dintre ceilalți știau cum e pe linia frontului. De pildă, în primul tren cu noi recruți se aflau câteva mii de tineri de 17 ani, *Grünschnabel* (începători), care fuseseră instruiți doar trei săptămâni la Slaný, în fosta Cehoslovacie. În schimb, mai niciunul dintre soldații Aliiați, aflați în așteptarea traversării Canalului, nu făcuse mai puțin de doi ani de pregătire. Alte 30% dintre trupele germane erau alcătuite din militari proaspăt recrutați din Alsacia sau Polonia și din diverse zone ale Uniunii Sovietice. Alte divizii de infanterie germane din Normandia aveau un număr și mai mare de soldați de alte naționalități. Barierele lingvistice reprezentau o problemă majoră, la fel și neîncrederea iminentă; mulți ofițeri și subofițeri germani se temeau că, după ce va începe lupta, s-ar putea trezi mai degrabă cu un glonț în spate decât în piept.

Mai mult, acești soldați nu erau deloc bine echipați și purtau diverse uniforme, aduse din stocuri rămase din campania din Africa de Nord. Multe erau din denim verde-închis, altele din lână gri, o culoare mai obișnuită pentru uniformă germană. În privința dotărilor, abia aveau destule arme și, cu siguranță, nu dispuneau de mijloace de transport suficiente. De exemplu, artileria nu se putea antrena, tunurile neavând câtări, iar pentru caii de tractare a tunurilor nu aveau hamurile potrivite.

Altă problemă cu care se confrunta nou înființata Divizie 352 Infanterie era subnutriția. Raționalizările din Germania și îndeosebi mai departe, spre est, erau crunte, lipsind fructele, carnea și produsele lactate. Pentru statul-major al diviziei, una dintre marile provocări nu era doar instruirea corespunzătoare a soldaților, ci și hrănirea acestora. Cererile adresate 7. Armee, Armata a 7-a, pentru sporirea rației zilnice au fost refuzate, în consecință general-locotenentul Dietrich Kraiss, comandantul diviziei, își autorizase subordonații să procure, la nivel local, cantități suplimentare de lapte, unt, brânză și carne. Cu siguranță că aprovizionarea locală ajuta, dar standardele de hrană furnizată soldaților, chiar și în Normandia, erau reduse, majoritatea depinzând de ouă și de alte produse – pentru ei devenite un lux –, care existau din abundență în zonă, pentru suplimentarea rațiilor. Fruntașul Franz Gockel era un tânăr recrut din Batalionul 1 al Regimentului 726 Grenadier, care făcea parte din Divizia 716 Infanterie. Într-o zi, a ajutat la căratul unui cazan cu supă de la bucătăria de campanie la buncărul lor de pe coastă. Camarazii lui se aliniaseră, așteptând, iar el a luat un polonic și a amestecat bine în supă. Simțind ceva mai mare pe fundul cazanului, a ridicat polonicul și a găsit rămășițele unui șobolan mort, apoi au mai găsit unul și în al doilea cazan. „Cum e posibil așa ceva?”, s-a întrebat el.

Divizia 716 era și mai slab echipată decât Divizia 352 și, spre deosebire de numeroșii subofițeri și ofițeri ai celei din urmă, nu avea deloc experiență de luptă, fiind încartiruită în nordul Franței încă de la înființarea sa, în mai 1941. Diviziile de infanterie fuseseră deja reduse de la 16.000, numărul standard dinainte de război, la puțin peste 12.000, dar Divizia 716 însuma doar 8.000 de oameni, iar